

OLOMOUCKÉ MUZEUM MODERNÍHO UMĚNÍ ROZEHRÁVÁ PSYCHEDELICKÝ SEN PRODAVAČE PASTELEK

(Hospodářské noviny, 14.7.2015, Ivan Adamovič)

Nynější výstava antroposofického umění v olomouckém Muzeu moderního umění nazvaná Aenigma nabízí vůbec první zevrubné představení tohoto výtvarného přístupu, při němž se umělci věnují spojení hmotného světa s duchovním. Navíc antroposofická tvorba dosud nemá ustálené místo v dějinách umění, i když její počátky sahají zhruba století do minulosti.

Antroposofie je duchovní učení ovlivněné teosofií a formulované rakouským myslitelem Rudolfem Steinerem (1861–1925). Pokouší se o přesný pohled na duchovní vývoj člověka a jeho osvobození od materiálních pout. Dopad antroposofie na evropskou kulturu je značný, dnes viditelný zejména v existenci waldorfských škol, které využívají antroposofických principů.

Výstava Aenigma návštěvníka upoutá svou dotažeností, komplexním zážitkem. Skoro to vypadá, jako by se výstavní prostor olomouckého Trojlodí natrvalo proměnil v památník Steinerových myšlenek. Jinak by to ani nemělo být. Pokud je něco pro antroposofii ve výtvarném smyslu typické, je to snaha o Gesamtkunstwerk, dílo fungující na všech úrovních. V tom má velmi blízko k hnutí Arts and Crafts nebo třeba k art nouveau. Umění pro ně není něco, co má být uzavřeno v galeriích, ale má spíš sloužit designu všedního života. Člověk se má s tímto druhem umění setkávat na každém kroku a být jím veden k větší jemnosti a oduševnělosti.

Proto i umělci vyrůstající na Steinerových myšlenkách nevytvářeli akademické olejomalby, ale často i předměty denní potřeby: nábytek, oděvy, šperky a také rámy k obrazům, které mají specifický, měkce kubistický ráz. Hnutí dává tradicionalisticky přednost přírodním materiálům před umělými, což je opět něco, čeho si musí všimnout každý návštěvník waldorfské školy.

V Muzeu moderního umění tedy najdeme celé "pokojíčky" vybavené osobitým nábytkem, často přísně účelovým, jako je například "židle ke sledování mysterijních dramát". Můžeme si dokonce pohovět v pokojíčku prozářeném modrým světlem a nechat je na sebe působit. Nauka o světle, odvozená od teorií básníka Goetha, je dalším principem tohoto umění. Vystavené obrazy a kresby tak vypadají jako psychedelický sen prodavače pastelek; barvy se tříští do duhových spekter, přičemž volné přechody jsou favorizovány před ostrými liniemi.

Některé kresby jdou až k samotným duchovním principům – a zobrazováním jejich nemateriální podstaty tak vytvářejí jedny z prvních abstraktních obrazů v dějinách umění. Olomoucká výstava zahrnuje práce jak přímých účastníků Steinerova okruhu, tak jejich pokračovatelů. Klene se tedy přes několik desetiletí i přes různé výtvarné styly.

Proto je namísto otázky, kterou řeší podstatná část textu doprovodného katalogu: Existuje vlastně antroposofické umění? Jako samostatný výtvarný směr asi ne, ale určitě ano jako soubor výtvorů sjednocených ústřední vizí Rudolfa Steinera. Jeho místo je v celém hnutí natolik zásadní, že můžeme téměř mluvit o kultu osobnosti. Kdekerý Steinerův výrok je jeho učedníky promyšlen a rozpracováván, stejně tak kdejaký náčrtek nebo vize jsou převáděny do výtvarných děl.

Působivost výstavy leží spíš v širším kulturním rámci než v samotných uměleckých kvalitách obrazů, které jsou velmi variabilní. Společně s katalogem je tak podchyceno umělecké podhoubí jednoho z důležitých kulturních dění v meziválečné Evropě, které zasahovalo až ke jménům jako Joseph Beuys či Vasilij Kandinskij.

Pozoruhodné jsou i v katalogu vylíčené osudy tohoto hnutí, které bylo nepohodlným undergroundem za nacistického Německa a posléze také za socialistického Československa.

Aenigma – Sto let antroposofického umění Olomouc, Muzeum moderního umění – Trojlodí, do 27. července